Tatár Erzsébet Tímea

Önképző- és sportkörök a Marianumban

A Marianum római katolikus Tan- és Leánynevelő Intézet 1911–1948 között Kolozsvár egyik nagyhírű oktatási intézményeként működött.[1] Napjainkban is emlegetett szellemiségének fontos részét képezte a világi és paptanárok, valamint a Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek által irányított valláserkölcsi nevelés. A vallásos élet bensőségesebb megéléséhez, elmélyítéséhez hitbuzgalmi egyesületek (*Mária Kongregáció, Szívgárda*) keretében nyújtottak lehetőséget a növendékeknek, azok „bátor fellépésén, öntudatos szereplésén, önálló működésén", „a hazafias érzés gyarapításában és a szellemiek fejlesztésében" (1941–42. Évk. 55.) pedig az önképzőkörök fejtették ki jótékony hatásukat.[2]

A Marianum tanári kara már az első tanévben döntést hozott arról, hogy „a növendékek a tanításmenet keretében megszabott tanórákon kívül is szabadabb irányban ön-

[1] 1911-ben a Ferencz József-út 64–66. sz. (majd Regele Ferdinand, ma Horea út 31. sz.) alatt létesített iskolakomplexum. Fenntartója a Kolozsvári Római Katolikus Egyházközség, felügyelője az egyházközség iskolaszéke, egyházi főhatósága a gyulafehérvári Erdélyi Római Katolikus Püspökség volt. Pedagógiai és didaktikai vezetését a Kolozsvári Ker. Felügyelőség látta el. Az intézet neve szorosan kötődik alapító igazgatója, dr. Hirschler József (1974–1936) pápai prelátus nevéhez. Az intézet külön tagozatai saját igazgatóval rendelkeztek. Az internátust, szerződéses viszony alapján, a Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek vezették. (Az Értesítők *Az intézet szervezete* című fejezetéből). Napjainkban ebben az épületben a Babeș–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara működik.

A Marianum történetét átfogó, egyes aspektusait tárgyaló munkák: Rajka (1927), Orosz (2007), Veidinger (2008), Sántha (2010), Sas (2011).

[2] A Mária Kongregációk és önképzőkörök mint a diákszínjátszás fórumainak közösségformáló szerepét két kolozsvári iskola, a piaristák által vezetett fiúgimnázium és a Marianum leánynevelő intézet esetében Bodó Márta vizsgálta (2016a). Ugyanő a Marianum hajdani növendékeinek visszaemlékezései (lásd Tornay 2008, 51–82.) és az értesítők/évkönyvek (1911–1923 közötti) feljegyzései alapján vizsgálta az intézetnek az önképzőköri tevékenységekben és színdarab-előadások terén megnyilvánuló kulturális életét (Bodó 2014, 2016b). Megállapítása szerint a visszaemlékezések „rendszeres és magas szintű kulturális tevékenységek sorát mutatja, ezek között a színházhoz kapcsolódóak kiemelt helyet kapnak: amellett, hogy a Marianum diáklányai számára külön előadásokat tartottak a Nemzetiben, maguk is törekedtek a színvonalas és kivételes színielőadások megtartására." (2014, 35.) A kulturális élet részeit képezték még a filmszínházi látogatások, a tanórák és rendezvények gyakori vetítettképes előadásai, az élőképeket és a rendezvény rendeltetésének megfelelő vidám, ájtatos, hazafias műfajokat (daljáték, vígjáték, oratórium stb.) alkalmazó ünnepélyek. A növendékeknek saját előadásra való felkészülése, az előadás megvalósítása a memóriafejlesztés, a nyilvános fellépés, aktív szerepvállalás gyakorlására biztosított lehetőséget (2014, 34-37.) E kutatások támasztják alá a szerzőnek azt a megállapítását, hogy az erdélyi katolikus iskolák többszázados pedagógiai, jellemnevelő gyakorlatát képező színi gyakorlat – melynek funkciói a történelem során változtak, a pedagógiai célzat mellett felerősödött a nemzeti identitás erősítését megcélzó szerepe –, a 20. század közepéig hangsúlyosan jelen volt az erdélyi felekezeti iskolákban. Az önképzőköröknek 1927-ben állami rendelettel való megszüntetése (1941-ig) ugyan felszámolta egy fórumát, de a diákszínjátszás az iskolai ünnepségek, hitbuzgalmi egyesületek, cserkészet keretében tovább virágzott (2012, 2016a).

ként fejleszthessék ismereteiket." Az intézet első önképzőköre a női felső kereskedelmi iskola alsó osztályában alakult meg a Dr. Vincze Frigyes német nyelvtanár által elkészített ideiglenes alapszabályok szerint (1911–12. Ért. 101.). Idővel pedig a leánygimnázium és a polgári iskola növendékei is külön önképzőkörbe csoportosulhattak, és lehetőségük volt a sport és a szociális tevékenységek terén is szerepet vállalni.[3]

Dolgozatomban a Marianum 1911–1927 és 1941–43 közötti önképzőköri tevékenységének bemutatására vállalkozom, az egyesületek szervezetének, céljának, a művészeti, nemzeti és hazafias nevelés szolgálatában kifejtett tevékenységek megvilágítására. Forrásul szolgáltak az intézet Értesítőinek/Évkönyveinek[4] többnyire a külön önképzőköri rovatában, és ifjúsági folyóiratának[5] *Aranyszálak*[6] állandó és *Marianum. Egy szív–egy lélek*[7] időszakos rovatában közölt beszámolók.

A női felsőkereskedelmi iskola *Szent Erzsébet Önképzőköre*

1911. október 28-án tartotta meg alakuló gyűlését. Tagjai a felső kereskedelmi iskola alsó osztályának növendékei voltak, idővel pedig a középső és felső osztályok növendékei is. Vezető tanára az első két évben Paull Aranka történelem- és földrajztanárnő volt, majd Kende János Szeverin. A világháború évei alatt a hadbavonult vezetőtanár hiányá-

[3] A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 35/1894. számú körrendelettel (Hivatalos Közlöny 1894. 5. sz. 48.) szólította fel az állami iskolákat ifjúsági egyesületek alakítására a magyar nyelv gyakoroltatása céljából. 1902–1906 között 421 állami elemi, 151 községi és felekezeti jellegű iskolához kapcsolódott ifjúsági egyesület (összesen 572). Ebből 408 fiú, 5 leány és 159 vegyes egyesület volt. 1907-ben, az egyesületek működésének fénykorában (főként a nemzetiségek által lakott területeken, mint Felvidék és Erdély) az állami iskolák 21-22%-a működtetett ifjúsági egyesületet, a felekezeti, községi és magániskoláknak csupán 1%-a. (Petri 1908, 9, idézi P. Miklós, 1998, 116-118.)

[4] 1911–1922 között: *A Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek vezetése alatt álló Marianum Kolozsvári Róm. Kath. Tan- és Nevelőintézetének Értesítője az (…) iskolai évről.* Összeállította az igazgatóság. 1923–1936 között kényelvűként adták közzé: *Anuarul Institutului de Educaţie şi de Învăţământ Marianum din Cluj pe anul şcolar (…)*. Publicat de direcţiune. *A Kolozsvári Marianum Tan- és Nevelőintézet Értesítője az (…) iskolai évről.* Közzéteszi az igazgatóság. Kolozsvár. 1940–42 között *A kolozsvári Marianum Róm. Kat. Leánynevelőintézet Évkönyve az (…) iskolai évről.* Az intézet fennállásának ... évében. szerkesztette: Dr. Gyöngyösi M. Aurélia igazgató-főnöknő. Az 1942–43-as tanévben: *A kolozsvári Marianum Róm. Kat. leánygimnáziumának, kereskedelmi leány-középiskolájának, polgári leányiskolájának és elemi népiskolájának Évkönyve az 1942/43. iskolai évről*, az intézet fennállásának 32. évében. Közzéteszi: Dr. Gyöngyösi M. Aurélia igazgató-főnöknő.

[5] *Erdélyi Magyar Lányok (EML)*, 1920–1931 között látott napvilágot. Alapítója és szerkesztője Kende János (1881–1958) hittanár, a Marianum különböző tagozatain magyar, német és francia nyelvet tanított.

[6] E rovat az erdélyi iskolák kulturális tevékenységéről és az iskolapadból már elballagott növendékek sorsának alakulásáról kívánta tájékoztatni az olvasóközönséget. Mindezen közlések egyben az olvasóknak egy virtuális közösségbe szervezését is szolgálni hivatottak: a szerkesztő az összetartozás érzését a lap nyújtotta közös élmények által kívánta előidézni az olvasókban. (Tatár, 2016.)

[7] Az 1926 szeptembere – 1927 júniusa közötti lapszámokba az *Aranyszálak* rovat mellé beiktatták a csupán a Marianum növendékeinek fenntartott *Marianum. Egy szív – egy lélek* című rovatot. Célja volt felkutatni az iskola volt növendékeit, hogy az 1927-ben, az intézetnek 15 éves, a bentlakásnak 10 éves fennállása alkalmából szervezett ünnepségekre meghívja őket. E hónapokban a Marianum életével és növendékeivel kapcsolatos hírek nem az *Aranyszálak*ban, hanem ebben a rovatban jelentek meg.

ban és a háborús nehézségek miatt működése szünetelt,[8] 1919-ben újraindult, 1921-ben dr. Gyöngyösy M. Aurélia iskolanővér, leánygimnáziumi történelem- és földrajztanár vezetése alatt, majd 1927-ig ismét Kende János vezetésével. Ekkor állami rendelet szüntette be az önképzőkörök tevékenységét.[9] Tizennégy évnyi szünet után, 1941-ben újraindították az önképzőkört.

Tisztikara: titkár, segédtitkár / elnök, alelnök, főjegyző, segédjegyző, pénztáros, a húszas években két ellenőr, könyvtáros, 1942–43-ban háznagy is.

Az önképzőkör egy tanév folyamán 1 alakuló-, 5-8 rendes-, 1-3 díszgyűlést, 1-2 nyilvános farsangi előadást[10], illetve évzáró gyűlést[11] tartott. A díszteremben zajló rendes gyűléseken zeneszámokat adtak elő, szavalatokat[12] és szabad előadásokat tartottak, a bí-

[8] Hasonlóan a torna, szépírás, női kézimunka tervszerű tanításához. (1915–16. Ért. 5.)

[9] Ez évek alatt az intézet növendékei a hitbuzgalmi egyesületek keretében folytathatták önművelési, kulturális tevékenységüket. A *Szeplőtelen Fogantatásról nevezett és Árpádházi boldog Margit pártfogása alatt álló marianumi Mária Kongregáció*t még a Marianum épületének megépítése előtt, az azon a telken működő régi polgári iskola kereteiben 1908. december 8-án alapították meg a II. osztály „jeles magaviseletű növendékei"-vel, 41 taggal. 1912-től a polgári leányiskola IV., a háztartástani iskola, a kereskedelmi szaktanfolyam, a női felső kereskedelmi iskola és a leánygimnázium felsőbb osztályainak növendékei számára a Nagyobb Leányok Mária Kongregációs csoport is működött. 1916. február 18-án megalapították a Hölgyek Kongregációját, 1925 szeptemberében pedig a szociális célokat ápoló Iparos Leányok Kongregációját. Az 1930–40-es években *Szeplőtelen Fogantatásról nevezett és szent Ágnes pártfogása alatt álló marianumi Mária Kongregáció* címen is jegyezte jegyzőkönyveit. Magyarázata: „Amikor nemzeti szentjeinket száműznünk kellett, kongregációnkat Szűz Szent Ágnes oltalma alá helyeztük." (Gyöngyösi, 1940–41. Évk. 14.) Jegyzőkönyvek alapján született munka a Marianum Mária Kongregációinak első öt évéről, ezt a Szent Bonaventura könyvnyomda jelentette meg (Gaál, 1913), illetve a *Huszonöt év a Szeplőtelen Fogantatásról nevezett Árpádházi Boldog Margit pártfogása alatt álló Hölgyek Mária Kongregációjának életéből 1916–1941* díszalbumot közli Sas (2011, 203–269.) A kongregációba még fel nem vehető életkorú, az elemi iskola és a leánygimnázium I–II. osztályos növendékei számára alapították az 1925–26-os tanévben a *Szívgárdá*t (a minisztérium a Jézus Szíve Társulat egyesületi nevet engedélyezte. (1940–41. Évk. 14.)

[10] Az 1926. február 15-i és 16-i farsangi gyűlés műsora: 1. *A tudós nő*. Monológ. 2. *Pompadour asszony cicái.* Előadta nyolc növendék. 3. *Román tánc.* Táncolták ketten. 4. *A vénkisasszonyok*. Előadta nyolc növendék. 5. *Konfetti tánc*. Táncolta négy növendék. 6. *Az arany cipő.* Hét szereplővel. 7. Humperdinek: *Hänst und Grete*. Zongorán előadták ketten, táncolt két elemi osztályos tanuló. 8. *A fotográfus*. 9. *Magyar tánc.* 10. *Humoros jelenetek* 1–2 szereplővel: a) *Sóhaj Mici fogyasztókurája*. b) *A plakátolvasó angol. c) A fotográfus.* 11. *Bohóc tánc*. Táncolták hárman. 12. *Az álarcos bál.* Hat szereplővel. 13. *Virágtánc*. Táncolták tizen. 14. Felvonulás. A táncszámokat Dunky Kató tánctanárnő tanította be. (Aranyszálak. *EML*, 1926. **VI.** 22. 332.) Farsangi gyűlés humoros műsorát képezte az *Élő szobor* című két felvonásos színmű. (1941–42. Ért. 55.)

[11] 1942-ben a zárógyűlést Erdély szépségeinek méltatására szánták. (1941–42. Ért. 55.)

[12] Az 1924-ben megtartott rendes gyűléseken elhangzottak: dalok a *Levendulából*, magyar dalok gitárkísérettel, Hegedű és zongorajátékok (köztük négykezes is) Heller, Horváth Géza, Czerni, Chopin, Schubert, Mozart, Chován, Franz Suppes, Mendelssohn, Liszt Ferenc, Rachmaninoff, Bortkiewitz műveiből. Szavalatok hangzottak el a következő szerzőktől: Áprily Lajos, Mihály Ignác, Radó Antal, Tutsek Anna, Gárdonyi Géza, Zöldi Márton, Váradi Antal, Petőfi Sándor, Inczédy László, Szomory Károly. Dolgozatot olvastak föl *Vörösmarty lírája, Jókai női alakjai, A magyar nők* címmel. (Aranyszálak. *EML*, 1924. **IV.** 11. 171., **IV.** 15. 236., 1925. **V.** 19. 304., 1926. **VI.** 32. 508., 1927. **VII.** 27. 427., Marianum. *EML*, 1926. **VII.** 8. 125.) 1925. május 15-én d.u. 4 órakor a díszteremben megtartott „Jókai" gyűlésének műsora: 1. *Emlékezzünk Jókairól.* Beszéd. 2. Jókai Mór: *A detonatai óriások*. Szavalat. 3. Schubert: *Impromptu*. Zongoraelőadás. 4. Részlet Jókai *Arany ember*éből. *Senki szigete*. Kilenc szereplővel. (Aranyszálak, *EML,* 1925. **V.** 18. 288.).

ráló bizottság által is jóváhagyott, a követelményeknek megfelelőnek ítélt dolgozatokat olvastak föl.[13] A kör tagjai részt vettek a nemzeti ünnepek alkalmával rendezett közös iskolai ünnepségeken[14] is.

Díszgyűléseiket nemzeti ünnepek (március 15., október 6), évfordulók alkalmával tartották, Anyák napján, és az önképzőkör védőszentjének napján.[15] A leánygimnázium önképzőkörének közreműködésével díszgyűlést és ünnepélyt szerveztek Beethoven,[16] Mozart,[17] Széchenyi,[18] Mátyás király[19] emlékének. A Marianum tíz éves születésnapján jubilált a kereskedelmi iskola és önképzőköre.[20]

[13] Az első tanévi tevékenység összesítője: hatan írtak értekezést, ketten bírálatot, felolvasást tartottak ketten. (1911–12. Ért. 102.) Az 1913–14-es tanévben szavaltak tizenketten, monológot adtak elő ketten, dialógot adtak elő ketten, triót énekeltek hárman, hegedűn játszott egy, zongorán hét növendék. Egy szabad előadás címe: *Régi kereskedelmünk.* A bíráló bizottság által elfogadott dolgozatok címei e tanévben: *Erkölcsi vonatkozások Tompa virágregéiben; Erzsébet királynénk; A bosszúálló kalap. Fordítás franciából; Rákóczi hatása a kuruc költészetre; Eszközök és módok, melyekkel jó kereskedők lehetünk; Viola Eötvös „Falu jegyő"-jében; Petőfi és a természet; Kritika Bajza József idejében; A cukortermelés; II. Rákóczi Ferenc; Kisfaludi vígjátékainak női alakjai; Arany balladáinak jellemző sajátságai.* Pályamunkák írását is támogatták, pályadíjak jutalmazására dr. Hirschler József marianumi igazgató és dr. Fejér Gerő c. kanonok, r. kat. státusi referens urak 10-10 koronát ajánlottak föl. (1913–14. Ért. 127.)

[14] A nemzeti ünnepeken kívül például az Erzsébet királyné emlékére rendezett ünnepélyen. (1911–12. Ért. 41.)

[15] Az 1923. december 2-i ünnepély műsora: 1. Mozart: *Das Veilchen*. Zongorajáték. 2. *Szent Erzsébet*. Felolvasás. 3. *Rózsacsoda.* Élőkép. 4. Horváth: *Fantasie Mignome op. 33.* Zongorajáték. 5. *Szent Erzsébet a szegények között*. Élőkép. 6. Faustin: *Erzsébet megdicsőülése*. 7. Chopin: *Vallse Brillante*. Zongorajáték. 8. *Erzsébet megdicsőülése.* Élőkép. *I. A rózsacsoda. II. Erzsébet a szegények között. III. Erzsébet megdicsőülés.*" (Aranyszálak. *EML,* 1923. **IV.** 7. 108.) Árpádházi Szent Erzsébet emlékezetére 1924. november 30-ai díszgyűlés műsora: 1. Chopin–Liszt: *Valse Caprice*. Zongorajáték. 2. Bán Aladár: *Szent Erzsébet betege.* Szavalat. 3. Händel: *Xerxes* operából a *Largo*. Ének zongorakísérettel. 4. Rácz Imre: *Szent Erzsébet asszony*. Dramolett 2 részben, vetített képekkel. 5. Fausztin: *Erzsébet férje ravatalánál*. Melodráma. Szavalat zongorakísérettel. Gyászdalt énekeltek négyen. 5. Jensen: *Nocturne*. Zongorajáték harmónium kísérettel. 6. *Erzsébet megdicsőülése.* (Aranyszálak. *EML*, 1924. **V.** 6. 91.)

[16] Az 1920. november 28-i ünnepély műsora: 1. Beethoven *III. Trio. I. tétel*. Zongoraszám négy kézre. 2. Faustinus: *Erzsébet férje ravatalánál.* Melodráma. Szavalat zongorakísérettel. 3. Beethoven: *Vezeklés*. Ének. 4. Beethoven: *Andante a III. Trio-ból.* Szegedy Magda (zongora), dr. Klumák János (hegedű), Sándor János (gordonka). 5. *Beethoven mint ember.* Dolgozatfelolvasás. 6. Beethoven: *Rondo.* Előadták két zongorán négy kézre. 7. Kugler: *Beethoven.* Szavalat. 8. Beethoven: *Trio. I. tétel.* Előadták: Teleki Ella (zongora), Dr. Klumák János (hegedű), Sándor János (gordonka). 9. Kienzl: *A bibliás ember.* II. felvonás 3. jelenete. (Aranyszálak. *EML*, 1920. **I.** 2. 14.)

[17] Mozart halálának 150 éves jubileumán az ünnepély „ének-, tánc-, zeneszámait és a nagy zeneszerző életét változatosan ismertető előadást a szülők is végigélvezték." (1941–42. Évk. 55.)

[18] Születésének 150 éves fordulóján „a legnagyobb magyar emlékezetének felelevenítésére szentelte ünnepélyének szavalatokból és énekszámokból álló műsorát." (1941–42. Évk. 55.)

[19] 1943. március 27-én, születésének 500 éves évfordulóján. (1942–43. Évk. 55.)

[20] Az 1921. december 20-i díszgyűlés műsorán Reményik Sándor, Faustinus és Petres Kálmán költeményei szerepeltek. Az elnök beszéde a nap jelentőségéről és éneklése: Schubert: *Az én tanyám.* Három zongoraszám és Gáspárné Dávid Margit: *Liselotte*. „E Biedermayer-korból vett képpel akartuk a Marianum munkáját jelképezni." (Aranyszálak. *EML*, 1922. **II.** 5. o. n.)

Német–francianyelvű önképzőkör

Az 1913–14-es tanévben működött Köhler M. Alice francia és angol tanárnő vezetésével. Díszgyűlést tartottak a következő műsorral: 1. *Die neue Miss.* Lustspiel in einem Aufzuge. 6 szereplővel. 2. *Ein komisches Verhör*. 3 szereplővel. 3. *Stadt und Land.* Singspiel in einem Aufzuge. 3 szereplővel. 4. *Bedientenstreiche.* Schwank in 3 Aufzügen. 10 szereplővel. (1913–14. Ért. 128.). A fellépők nagy része a Szent Erzsébet önképzőkör tagjai is voltak, egyesek pedig a Mária Kongregáció tagjai is.

Egyes tanulók saját verseiket és novelláikat olvasták föl. Zenedarabok előadásával színesítették a gyűléseket.

A leánygimnázium *Árpádházi Boldog Margit Önképzőköre*

1917-ben kezdte meg működését[21] Petres Kálmán igazgató felügyelete alatt és dr. György Lajos magyar és latin tanár vezetésével, „hogy az ifjúságot lehetőleg szórakoztató módon önálló munkásséghoz szoktassa, tehetségét az iskolai tanulmányok minden ágában megedzze, hogy így a vallásos, hazafias és művelt jellem mennél tökéletesebb alapjait vesse meg önmagában az élet számára." (1917–18. Ért. 29.) 1921–22-ben vezető tanára György Dénes latin-, történelem- és földrajztanár, 1923–24-ben és 1926–27-ben Dr. Rajka László magyar és német nyelvtanár, 1924–25-ben Dr. Bitay Árpád román nyelv, történelem és jog tanár. Az önképzőkör az 1925–26-os tanévben és 1928–1941 között szünetelt. 1941. január 18-án alakult meg újból Krämer M. Adrienne iskolanővér, leánygimnáziumi német és francia nyelvtanár elnöklete alatt. Céljában felerősödik a felvállalt nemzetmentő, missziós munka alapjául szolgáló vallásos és hazafias jelleg: „az életrevaló keresztény női típus kialakítása s ennek a keresztény magyar szellemnek terjesztése a társadalomban." (1942–43. Ért. 19.)

Tisztikara: elnök, titkár, jegyzők, pénztáros, ellenőr, könyvtárosok.

A rendes gyűléseken szavalatok hangzottak el, felolvasások különböző tudomány és művészeti tárgyakból, szabadelőadások[22] és ezek bírálata. Egyes tanulók saját verseiket és novelláikat olvasták föl. Zenedarabok előadásával színesítették a gyűléseket. (1917–18. Ért. 29.)[23] Az 1923–24-es tanévben „Dimitrie Cantemir és Gheorghe Lazăr, a román nemzeti kultúra e két kiváló előharcosának emlékezetére" rendeztek gyűlést, illetve Horatius költészetének ismertetésére. A gimnáziumi tagozat számára az önképzőkör „a

[21] A Tanker. Kir. Főigazgatóságtól 523–1918. szám alatt jóváhagyott alapszabályok szerint. (1917–18. Ért. 29.)

[22] *A női pályákról és Shakespeare tragédiáiról*; *A nő mozgalmakról*; *Az első magyar önképzőkörről*; *Herceg Ferenc Árva László királyáról*; *Shakespeare vígjátékairól*; *Shakespeare életéről és jelentőségéről*. (1917–18. Ért. 29.)

[23] Például az 1922. március 1-i 6. rendes gyűlés műsora: 1. Durand: *Le premier valse*, Bourdeaux: *Lavotta szelleméhez*. Zongorajáték. 2. Gyóni Géza: *Caesar én nem megyek*. Szavalat. 3. *Le a fegyverrel.* Szabad előadás. 4. *Kárthágói harangok.* Melodráma. Szavalat zongorakísérettel. (Aranyszálak. *EML*, 1922. II. 6. o. n.)

Az évi tagsági díjakból összegyűlt összeget könyvtári beszerzésre, jutalomnak szánt könyvekre, szegénysorsú tanulók segélyezésére fordították.

XVI. sz.-beli nürnbergi farsangok mintájára farsangi délutánt rendezett." (1923–24. Ért. 17.) Az 1924–25-ös tanévben külön ülést szerveztek *Avram Iancu életéről, eszméiről és tragédiájáról.* (1924–25. Ért. 11.) Az 1926–27-es tanév gyűlésein sor került a román irodalom ismertetésére, George Coşbuc emlékülésre, Áprily Lajos, Reményik Sándor, Goethe és Beethoven munkásságának ismertetésére. (1926–27. Ért. 13–15.)

Szaktanárok által kiírt pályatételekre várták a pályamunkákat. Tanulókból álló hármas bizottság végezte ezek megbírálását, felülbírálásukat és a jutalom odaítélését pedig az illető szaktanár.[24] 1918 májusában záróünnepségüket a „Tanárok háza" alapjának javára szervezték meg. (1917–18. Ért. 29.)

13 évi kényszerszünet után, 1941. január 18-án az önképzőkör irodalmi és levelező szakosztályokkal alakult újból. Ez utóbbi 49 taggal rendelkezett, 33 tag az Angolkisasszonyok egri érseki leánygimnázium Tárkányi Önképzőköre levelező tagjaival levelezett, 16-an pedig finnországi leányokkal. Gyűléseik kizárólag hazafias jellegűek voltak.[25] Szavalóversenyen 9 önképzőköri tag vett részt. A zárógyűlésen hazatérési albumot adtak át dr. Gyöngyösi M. Aurélia tisztelendő igazgató nővérnek. Az évi tagsági díjakból összegyűlt összeget könyvtári beszerzésre, jutalomnak szánt könyvekre, szegénysorsú tanulók segélyezésére fordították. (1940–41. Évk. 42.)

1941 októberében négy szakosztállyal indult az önképzőkör: irodalmi (51 taggal, vezetője Ferencz Ida magyar–német nyelvtanár), természettudományi (18 taggal, Brósz Ilona matematika-fizikatanár), zenei (38 taggal, Kotsis M. Cecília iskolanővér, ének-zene tanár) és népi szakosztály (90 taggal, Krämer M. Adrienne iskolanővér, német–francia nyelvtanár). (1941–42 Évk. 80.)

[24] Az 1917–18-as tanév pályatételei, illetve a beérkezett dolgozatok címei: hittan: *Az egyház a műveltség fenntartója, ápolója és terjesztője* (1 dolgozat); magyar irodalom: *Tompa virágregéi és Tompa népregéi* (2 dolgozat); latin: *A mulandóság gondolata Horatius költészetében* (3 dolgozat); lélektan: *A képzelet szerepe a költői s más művészi alkotásokban*; fizika: *Az elektromosság az orvostudományban* (1); német irodalom: *Párhuzam Goethe: Hermann und Dorothea és Schiller: Das Lied von der Glocke c. költeménye között* (0). Az évvégi záróünnepségen a természettudományokban tett kiváló előmeneteléért Gajda Pál úr jutalmát osztották ki a tanári testület ítélete alapján, és az 1917-ben érettségizett tanulók alapítványának egy évi kamatját az egész évben készített legszebb magyar dolgozataiért. (1917–18. Ért. 30.) Az 1923–24-es tanévben az önképzőkör 200-200 lejes pályatételeket tűzött ki. A pályadíjat elnyert dolgozatok címe: *Jézus csodái*; *A román történeti novella fejlődése*; *A renaissance festészete*. Egy tanuló szép zongoraelőadásaiért, egy tanuló énekszámaiért, ketten ügyes szavalatukért könyvjutalomban részesültek. (1923–24. Ért. 17.) Az 1924–25-ben jutalmazott pályamunkák címei: *C. Brâncoveanul és XIV. Lajos*; *Jókainé Laborfalvi Róza*. (1924–25. Ért. 11.)

[25] Ezt tükrözi az 1941–42-es tanév legjobb dolgozatainak címe is: *Árpádházi boldog Margit*; *Nemzeti szabadsághőseink*; *Széchenyi és Deák reformjai*; *Petőfi szabadságköltészete*; *Boldog Margit csodája*. (1940–41. Évk. 41.)

Teljes önképzőköri gyűlést szenteltek Reményik Sándor emlékének: „Reményik gyűlésünkön újra felfedtük, átéltük mindazt, amit szeretett költőnk a megszállás nehéz évei alatt mindannyiunknak nyújtott." Dr. Gyöngyösi M. Aurélia igazgató-főnöknő indítványára a házsongárdi temetőben csokrot helyeztek az elhunyt költő sírjára, „Szívós, hűséges erdélyi fenyőt." (1941–42. Évk. 80.)

Az irodalmi szakosztály is rendezett Reményik Sándor emlékgyűlést.[26] Rendes gyűlést Babits Mihály,[27] Ady Endre[28] tiszteletére tartott.

A természettudományi szakosztály 3 gyűlésén öt növendék dolgozatának megvitatására került sor.[29]

A zenei szakosztály tagjai közül ketten hegedülni tanultak, harminchaton zongorázni. December 1-én Mozart emlékünnepélyt rendeztek a kereskedelmi iskola önképzőkörével. A növendékek előadássorozatot tartottak a magyar zene történetéből.[30] A szakosztály több tagja előfizetett az *Éneklő Ifjúság* folyóiratra, annak híreit, cikkeit közösen olvasták és tárgyalták meg. Néhány tag népdaléneklést vezetett a *Daloljunk együtt* című népművelési énekórán. (1941–42. Évk. 79–80.)

A népi szakosztály bekapcsolódott a falumunkába.[31] Első félévben *Széchenyi és a nép* tárggyal tartottak gyűlést, sorra került székely betlehemes játékok bemutatása, a Kalota-

[26] 1941. nov. 5-én a következő műsorral: *Megnyitó. Jegyzőkönyv felolvasása. Szakosztályok beszámolója*. 2. *Emlékezés Reményik Sándorra*. 3. Szavalatok Reményik verseiből (*Kegyelem. Hivatás közben. Rádióoszlop a Házsongárd-tetőn. Akarom. Eredj, ha tudsz…*) (1941–42. Évk. 79-80.) Reményik Sándor az intézet fennállásának 10 éves évfordulójára *Jubileumra* címmel írt verset.

[27] 1942. január 21-én a következő műsorral: Babits: *Miatyánk*. Szavalat. 2. *Babits Mihály élete és méltatása*. 3. Babits: *Halvány téli rajz*. Szavalat. 4. *Babits Mihály fordításai: Dante és a Divina Commedia*. 5. Részlet a Divina Commediából: *Beatrice leveti fátyolát*. Felolvasás. (1941–42. Évk. 79.)

[28] Műsora: 1. *Ady Endre élete és költészete*. 2. *Prológus*. Szavalat. 3. *Az Értől az Óceánig*. Szavalat. 4. *Szülőföld és magyarság Ady Endre költészetében*. Felolvasás. 5. *Föl-földobott kő*. Szavalat. 6. *Szép magyar sors*. Szavalat. 5. *Párizs és Pénz Ady költészetében*. Előadás. *Párizsban járt az Ősz*. Szavalat. *A gazdagság álma*. Szavalat. 6. *Bűnbánat és Isten*. Felolvasás. *Álmom az Isten*. Szavalat. *A Patyolat üzenete*. Szavalat. (1941–42. Évk. 79.)

[29] A dolgozatok címei: *A Mars bolygó*; *A rovarevő növényekről*; *Marconi Vilmos*; *Az anyag szerkezetéről*; *A földsugárzás*. (1941–42. Évk. 79.)

[30] A sorozat első előadása szemléltető képek bemutatásával zajlott, címe: *A magyar zene a legrégibb kortól Tinódi koráig*. (1941–42. Évk. 80.)

[31] „Intézetünkben a megszállás súlyos évei óta a magyar zene, ének, népi játék, kézimunka művelése, a nép szeretete hagyomány. Ezt az életet jelentő hagyományt akartuk tovább vinni Isten dicsőségére, drága magyar hazánk javára. Ismeretet, műveltséget, szeretetet akartunk gyűjteni, hogy majdan kellőképpen felkészült lélekkel nyúlhassunk a faluhoz. Erre pedig bőven van alkalom akár a munkatáborban, gyermekotthonokban, vagy szétszórtan élő magyar testvéreink felkarolásakor, vagy nyaralás közben falun. Ebben a szellemben tartottuk összejöveteleinket és ilyen irányú levelezést folytattunk testvériskoláinkkal." Munkájukba bevonták a Marianum összes tagozatát: „Húsvét előtt megkezdtük a folyóiratok, könyvek, ruhaneműek, játékszerek, képeslapok, képecskék, füzetfedelek, színes papírok, mézga stb. gyűjtését. Az összegyűjtött anyagból a munkagyűléseken ruhácskák, képeskönyvek, képkeretek készültek. Az egész intézetet lázba hoztuk, a kis elemisták igen leleményes gyűjtőknek bizonyultak, a polgári iskola szívgárdája versenyzett velünk az áldozatos munkában. Intézetünk vezető igazgatójának névünnepére a saját erőnkből összeállított tárgyakból kiállítást rendeztünk s evvel gratuláltunk munkánkat jóakaratú figyelemmel kísérő igazgatónknak. Kiállításun-

Az 1941–42. tanévben gyűlést szenteltek Széchenyi emlékének.

szeg népművészete és magyar népi táncok bemutatása a római katolikus főgimnázium cserkész csapatával együtt. A második félévben falumunkát vállaltak szórvány közösségekben: Dezméren felkutattak három katolikus magyar családot, és alsózsuki sokgyermekes székely telepeseket látogattak. (1941–42. Évk. 80–81.)

1942–43-ban szakosztályait a tanulók elfoglaltsága miatt nem indították újra. Az egyéves önképzőköri magyar missziós munka beindításának évfordulója alkalmából útnak indítottak egy „Nagy magyar télben picike tüzek" című, kézzel sokszorosított füzetet. „Havonként felkeresték a dezméri és alsózsuki testvéreket. Családlátogatást végeztek, hittanra, énekre, nótára tanították őket, játékra, mesére fogták a gyerekeket. Hazafias, továbbá mikulási és karácsonyi ünnepélyeket rendeztek a kicsinyek számára." Gyermekeknek és honvédeknek karácsonyi szeretetcsomagot készítettek (ruhanemű, édességek). Egri levelező testvéreik ehhez pénzt, könyveket, játékszert küldtek. Karácsony előtt csecsemőkelengye kiállítást rendezett a kör az EMKE támogatásával. Egy hadirokkant családját támogatták a tél folyamán. (1942–43. Ért. 19–20.)

A Marianum polgári leányiskolájának *Szilágyi Erzsébet Önképzőköre*

1941. április 1-én alakult „a magyar irodalom remekeinek ismertetése, a fogalmazási készség fejlesztése, a biztos fellépésre való szoktatás" céljából. Vezetője: Sylveszter Jánosné Malmos Matild magyar nyelv-, történelem-, földrajz- és román nyelvtanár. Tisztikara: ifjúsági elnök, jegyzők. Tagjai a polgári III. és IV. osztály növendékei. Havonként gyűléseztek. Áprilisi gyűlésükön „a visszatérésünk okozta boldogságunkat igyekezett hazafias szavalatokban, önálló dolgozatokban és felolvasásokkal, valamint az előadott ének- és zeneszámokkal kifejezésre juttatni", májusban a tavasz tárgyában zajlott gyűlésük, a júniusi zárógyűlésen a IV. osztály növendékeinek búcsúztatása zajlott. Ők „egy saját maguk által összeállított színdarab keretében fejezték ki hálájukat az iskolának." (1940–41. Évk. 41.)

Az 1941–42. tanévben gyűlést szenteltek Széchenyi emlékének, a magyar Katonaeszmény dicsőítésére, rendeztek Székely Kalákát és tréfás farsangi délutánt, díszgyűléssel ünnepelték meg március 15-ét, anyák napját, a zárógyűlésen a IV. osztály búcsúzott az intézettől. A III. és IV. osztály buzgó tagjai dicsérő oklevelet kaptak, önálló szép dolgozatért pénzjutalomban részesültek ketten, egy tanuló a Magyar Tavasz nyakkendő pályázatán nyert pályadíjat. (1941–42. Évk. 37.)

kon legnagyobb sikere a 4 vándor csecsemőkelengyének volt. Dr. Szathmáry Lajos az EMKE ügyvezető alelnöke látva örömünket 20 Pengőt adományozott újabb beszerzésekre. A 200 Pengőn három kelengyét tudtunk venni. Ebből egyet már ki is adtunk Alsózsukra. A szakosztály 4 kelengyéjéből egyet egy hadbavonult családjának juttattunk. (…) – VI. osztályos tagjaink ötletesen búcsúztak az iskolai évtől: egy babakocsit színültig megtöltötték babakelengyével, hogy minél több magyar édes anyának gondját tudják megkönnyíteni." (1941–42. Évk. 80–81.)

Az 1942–43. tanévben megünnepelték a Főméltóságú Kormányzó nevenapját, Mátyás király születésének 500., Zrínyi Ilona születésének 300. évét és március 15-ét, és díszgyűlés keretében az anyák napját. A sebesült katonák tiszteletére a kereskedelmi iskolával együtt karácsonyi ünnepséget rendeztek. (1942–43. Évk. 78.)

„Kézimunkák, könyvjelzők, iparművészeti munkák, gyermekjátékok, karácsonyfa-díszek, teasütemény és szaloncukor eladásából" szereztek pénzt.

Diákkaptár[32]

Az 1940–41-es tanévben való beindításával a négy tagozat növendékeire tett jótékony hatását abban látták, hogy „a csekélységek megbecsülésére tanítja a gyermeket s rendszeretetre nevel." (1940–41. Évk. 42.) A tagozatok osztályai külön tisztikarral rendelkeztek, a vezető tanár mellett a növendékek közül választott ügyvezető igazgató, főpénztáros és főellenőr segédkezett a szervezésben. A növendékek részt vettek hulladékanyag gyűjtésében,[33] továbbá gyűjtöttek narancshéjat, papírt, vasat, gyógyfüveket, magvakat.[34] Pénzt szereztek állami sorsjegyek, „Drohoka" kéztisztítószer és „Szivárvány" ragasztószer eladásával (1942–43. Évk. 20.), továbbá háztartási és kertészeti munkával, magántanítással, kézimunkával, gyöngyfűzéssel, zsákszőnyeg varrással, harisnyaszem felszedéssel, cipőkrém készítéssel, egres eladással, szünidőben végzett irodai munkával (könyvelés, kereskedelmi levelezés, gépelés), levelezőlap festéssel és magyaros karácsonyi, húsvéti üdvözletek árusításával, továbbá zsebpénznek kamatra való kiadásából szereztek és takarítottak meg pénzt. Betétkönyvre fizettek be az Erdélyi Leszámítoló és Pénzváltó Bank Rt-hez, év végén a növendékek kézhez kapták a maguk betétösszegét, hogy a vakáció folyamán gyümölcsöztessék. Karácsonykor kaptár-bazárt rendeztek. Szülőknek, vendégeknek ajándéktárgyakat és bizományba kapott könyveket árusítottak (1941–42. Évk. 57.), „Kézimunkák, könyvjelzők, iparművészeti munkák, gyermekjátékok, karácsonyfa-díszek, teasütemény és szaloncukor eladásából" szereztek pénzt, „a saját munkájával és találékonyságával szer-

[32] A kaptármozgalom 1938-ban indult, és a negyvenes évekre a Gróf Teleki Pál által kijelölt első harminc kísérleti iskola mellé kilencven város 560 iskolája kapcsolódott be a Diákkaptár Szövetségbe. „A papír, vas, rongy, gyógynövény és a különböző magvak gyűjtését inkább a szűkös viszonyok diktálták, mintsem az eredendő kaptáros célok." (Fancsovits 1992, 29.)

[33] 1941–42-ben a városban előfordult fertőző betegségekre való tekintettel beszüntették. (1941–42. Évk. 38.)

[34] Az 1940–41-es tanév eredménye: 4 kg narancshéj, kb. 15 q papír, 3 q vas (1940–41. Évk. 42.), az 1941–42-es tanévben az 1307. számú Diákkaptár tagjai 1270 kg papírt gyűjtöttek, 1942–43-ban 650 kg. vadgesztenyét, 58 kg. szilvamagot, 5 kg almamagot, összesen 558 P értékben. (1941–42 Évk. 82., 1942–43. Évk. 20.) Az 1941–42-es tanévben az 1316. sz. Diákkaptár tagjai 5 kg narancshéjat gyűjtöttek, 1942–43-ban a budapesti Neochemia gyárnak 435,2 kg összegyűjtött vadgesztenyét szállítottak 71.68 P értékben, a Földművelésügyi Minisztérium helyi kirendeltségének 40 kg szilvamagot és 79 dkg almamagot szolgáltattak be, összesen 207.50 P értékben. (1941–42. Évk. 38., 1942–43. Évk. 79.)

A zenei készség fejlesztése mellett célja volt a magyar népdalok tanítása által a nemzeti öntudatra nevelés.

zett és megillető részt ezen összegből minden növendék kézhez kapta." (1316. Diákkaptár, 1941–42. Évk. 38.) Keresetüket többnyire tandíjba fizették be, vagy más iskolai szükségletük (könyv, füzet), illetve ruházati cikkek vásárlására fordították. Előfizettek a Diákkaptár-lapra.[35]

1307. számú Diákkaptár. A leánygimnáziumban működött Breckner Walterné Tallatschek Sára történelem- és földrajztanár vezetésével. Az intézet igazgatóságának jóváhagyásával a bejárat előtti díszkertet „vitaminos kis kertté" alakították át, „felásták, bevetették, palántálták (…) avval az elhatározással, hogy munkájuk eredményét: a babot, káposztát, paprikát, hagymát felajánlják Kolozsvár valamelyik jótékony közületének." Az intézetben árusított cukorkákból származó jövedelmükből támogatták a Főméltóságú Asszony akcióját, kelyhet, oltárfelszerelést vásároltak egy szórvány-kápolna számára, és hozzájárultak a márványtáblák költségeihez. (1941–42 Évk. 82.) Karácsony előtt sorsolással egybekötött szerencsehorgászatot rendeztek, 1943. április 9-én a gimnázium IV. osztálya műsoros délutánt tartott, melynek jövedelmét a Vöröskeresztnek juttatta. „Az előadáson sebesült katonák is részt vettek, akiket cigarettával és cukorkával vendégeltek meg. Megalapították a kaptárosok a »Szekunda ellen biztosító társaság«-ot ,és ennek jövedelmét, valamint a használt levélbélyegek gyűjtéséből befolyt összeget, 25 P-t a Vöröskeresztnek juttatta." (1942–43. Évk. 20.)

1313. számú Diákkaptár. A kereskedelmi iskolában működött Bartkovszky Róza könyvvitelt, kereskedelmi ismeretet és levelezést oktató tanár vezetésével. Tagjai az I., II. és III. osztály növendékei voltak. A tanév lezárását követően folytatták tevékenységüket, így 1943 nyarán 17 növendék jelentkezett a Kárpátaljai gyógynövénygyűjtésre. (1942–43. 55.)

1316. számú Diákkaptár. A polgári leányiskolában működött Dombi Józsefné Nagy Erzsébet áruismeret, vegytan és természetrajz tanár (a kereskedelmi leányközépiskolában) vezetésével.

Szent Cecília énekkar

A leánygimnázium IV–VIII. és a felsőkereskedelmi iskola I–IV. osztályainak alkalmas növendékeiből alakult az 1942–43-as tanévben, ekkor összesen 88 növendék járt a heti 2 karénekórára. A zenei készség fejlesztése mellett célja volt a magyar népdalok tanítása által a nemzeti öntudatra nevelés. Az iskolai ünnepélyeken kívül az énekkar szerepelt a Katolikus Népszövetség és a Katolikus Nőszövetség kultúrdélutánjain, a Sajtóbizottság irodalmi estéjén, a kereskedelmi iskolai tanárok országos kongresszusán. Közreműködött a február 2-i budapesti „Ifjúság a gyermekért" hangversenyen[36] és a május 23-i

[35] 1942–43-ban az 1307. számú Diákkaptárban 47 tag fizetett elő, az 1316. Diákkaptár tagjai közül 26-an. (1942–43. Évk. 20., 78.)

[36] A budapesti Zeneművészeti Főiskola dísztermében a következő műsorral szerepelt az énekkar: 1. Bevonulás a csíksomlyói búcsú énekeivel: *Szép liliomszál,* és *Egészen szép vagy Mária.* 2. Bárdos: *Himnusz*

kolozsvári *Éneklő Ifjúság*on. A februári hangverseny alkalmával a Rádió néhány éneküket viaszlemezre vette, és február 16-án közvetítette a következő műsorukat: 1. *Hat székely népdal Kodály gyűjtéséből*. 2. Kodály: *A csikó*. 3. *Vízkereszt*. 4. Bárdos: *Áldott Szent István*. 5. Kerényi: *Szita, szita, péntek*. 6. Bartók: *Legénycsúfoló*. Az öt kolozsvári iskola *Éneklő Ifjúság*i hangversenyének befejezését képezte május 23-án a Nemzeti Színházban megtartott „Kodály napok". A Szent Cecília kórus műsorszámai a következők voltak: *Két dal a Bicinia IV. kötetéből, Újesztendőt köszöntő, Vízkereszt, Pünkösdölő*. A budapesti és a kolozsvári hangversenyek befejező közös kánonját (Berzsenyi: *A magyarokhoz*) maga Kodály Zoltán vezényelte.

A gyümölcsfák között a gerelyeket például a diófán feledett dió leverésére is használták.

Az ünnepelt Szerző értékes kottaajándékkal gyarapította a zeneszertárt is: „Bicinia Hungarica 100 példány, Gergelyjárás, Gólyanóta, Lengyel László játék, Túrót eszik a cigány, Pünkösdölő és Villő 50-50 példányban." (1942–43. 17–18.)

Marianumi Játék Club (MJC)

1923 nyarán szervezték meg a sportklubot a felső kereskedelmi növendékek között. Vezető tanára Dr. Balogh Ernő ásványtan, geológia és növénytan tanár. Játékgyűléseit a Csillaghegyen tartotta. „Az intézet gondnoksága nagy kiterjedésű területet engedett át az MJC céljaira. Máj. 11-én d.u. volt a birtokbavétel, s hogy milyen kedves a hely, mutatja az, hogy csak a Kolozsvár felett tornyosuló s a Csillaghegy felé húzódó fellegek bírták rá a MJC-et, hogy otthagyja kedves otthonát." (Aranyszálak. *EML,* 1924. **IV.** 17. 269.) A csillaghegyi (tavasztól séta-, télen ródli) kirándulásokra[37] több tanár és Tisztelendő Nővér kísérte a növendékeket. Ott a Szűz Anya képe előtt imádkoztak és kértek oltalmat tevékenységükre. Tornaszerekkel (gerely, karika) játsztak, versenyfutást rendeztek. (Aranyszálak. *EML,* 1924. **IV.** 19. 301.) A gyümölcsfák között a gerelyeket például a diófán feledett dió leverésére is használták. (Aranyszálak. *EML,* 1924. **V.** 3. 46.) Ródlizás után meleg teát fogyasztottak a csillaghegyi házban. (Aranyszálak. *EML,* 1928. **VIII.** 20. 320.)

Marianum Sportkör

1942. január 12-én a leánygimnázium Sportköreként alakult meg a következő szakosztályokkal: torna, atlétika, játék, úszás és téli sportok. 1942-ben ezek közül a torna, atlétika és úszás szakosztály működött, külön kapitánnyal, 1942–43-ban csupán a tornaszakosztály. A sportkör díszelnöke Dr. Gyöngyösi M. Aurélia igazgató-főnöknő volt, tanárelnöke Wolf Gabriella testnevelőtanár. Tisztikara: ifjúsági elnök, alelnök, titkár, szertáros, pénztáros, VII. és VIII. osztályosok közül választották őket. A sportköri órákat he-

Szent Ceciliához. 3. *Áldott Szent István*. 4. Bartók Béla: *Madárdal*. 5. *Legénycsúfoló*.

[37] Például 1924. május 25. és 28-án (Aranyszálak. *EML*, 1924. **IV**. 19. 301.), szeptember 28.-án (Aranyszálak. *EML*, 1924. **V.** 3. 46.) 1927. március 30-án (*Aranyszálak*. EML, 1927. **VII**. 28. 444.), 1928. január 24-én (*Aranyszálak*. EML, 1928. **VIII.** 20. 320.)

Tagjai részt vettek az 1942 novemberében megrendezett erdélyi tornászbajnokságon.

tenként kétszer tartották: az I–IV. osztálynak szerdán d.u. 3-4, az V–VIII. osztálynak hétfőn d.u. 4-5 óra között, egy-egy órán átlag 30-40 tanuló jelent meg.

1941. december 18-án részt vettek a M.O.T.E.Sz. jelvényszerző tornaversenyén, 1942. március 26-án a Református Fiúgimnázium tornatermében megrendezett Kolozsvár kerületi K.I.S.O.K. leánytornász bajnokságán, május 31-én a M. M. Sz. északerdélyi kerületének újonc úszóversenyén, és az összes középiskola közös évzáró tornaünnepélyén, 1942. június 14-én a kolozsvári Horthy-parkban. Az iskola külön száma[38] egy buzogánygyakorlat volt. (1941–1942. Évk. 81–82.) A következő tanévben, 1942. november 26-án részt vettek az erdélyi bajnokságon, december 15-én a német-magyar válogatott csapat testnevelési bemutatóján tizenkét tanulóból álló csapattal világító buzogánygyakorlatot mutattak be, december 17–18-án 51 tanulóval vettek részt a jelvényszerző versenyen[39], 1943. március 27-én és 28-án a K.I.S.O.K. kerületi leánytornász bajnokságon, április 13-án a sportkör házibajnokságán. Év végi testnevelési bemutatót az iskolai év korai befejezése miatt nem tartottak. (1942–43. Évk. 21–22.)

„Zrínyi Ilona" Sportkör

1942. március 20-án alakult. Tiszteletbeli elnöke Salgó M. Charitina igazgató, vezető tanára Dr. Krepsz Ivánné Bartunek Severina tánc, mozdulatművészet tanár.

A kereskedelmi leányközépiskola tagozaton torna, játék, atlétika, úszás szakosztállyal 145 növendéket vártak a hetenként 2 órányi sportköri foglalkozásra, 12-15 tanuló úszóoktatásban részesült. Tagjai részt vettek az 1942 novemberében megrendezett erdélyi tornászbajnokságon, a december 17-én a K.I.S.O.K. által rendezett jelvényszerző tornaversenyen (15 növendék), 1943. március 31-én a K.I.S.O.K. által rendezett kerületi tornaversenyen (két csapat, összesen 24 növendékkel). Egy III. osztályos növendék a K.I.S.O.K. Központ által Budapesten rendezett bajnoki vívóversenyén VIII. helyezést ért el (1942–43. Évk. 56.).

A polgári leányiskola 225 növendékét is foglalkoztatta, 25–46 tanuló vett részt úszótanfolyamon. Szerepeltek az 1942 novemberében megrendezett erdélyi tornászbajnokságon, a december 17-i, a K.I.S.O.K. által rendezett jelvényszerző tornaversenyen, és 1943. március 31-én a K.I.S.O.K. által rendezett kerületi tornaversenyen. (1942–43. Évk. 78.)

Összegzésként

[38] A polgári és kereskedelmi iskola válogatott csapata (36-on) egyéni számként karikagyakorlatokat mutatott be. A közös tornaünnepély tiszta jövedelméből a Marianumi kisok 81 Pengőt kapott. (1941–42. Évk. 56.)

[39] A vasjelvényt 24 tanuló közül 22, a bronzjelvényt 24 tanuló közül 22, az ezüstjelvényt 3 tanuló közül 2 szerezte meg.

A Marianum leánynevelő intézet keretében működő önképzőkörök az egyéni (alkotói, előadói) képességek fejlesztésében, az expresszív képességek gyakorlásának bátorításában és a közösségi érzés és felelősség erősítésében egyaránt szerepet vállaltak. A külön tagozatok osztályai számára a generáción belüli személyes kapcsolatok és szakmai társalgás fórumát képezték. A havonkénti gyűlések változatos műsorszámainak tervezése, szervezése, megvalósítása igazi csapatmunkát igényelt, és egyaránt teremtett lehetőséget a munkára és építő jellegű szórakozásra. Az irodalmi, zenei és a szakosztályoknak megfelelő tudományági tételek az iskolai tanagyag színesebb megismerésén túl az általános műveltséget is szélesítették. A (katolikus) naptári év jeles napjaihoz, a kulturális évfordulókhoz kapcsolódó rendezvények az értékekkel való intenzív, önkéntes azonosulást, az ápolásukban vállalt szerepük tudatosításában segítette a növendékeket. A különböző közös, nyilvános kulturális és humanitárius események az önképzőkörök tagságán kívül is, az iskola egész társadalma számára biztosította a közösségi élményt, az összetartozás megélését. A sportesemények pedig a középiskolák hálózatában való megmutatkozást tették lehetővé.

Irodalom

Bodó Márta (2012): Az iskolai színjátszás évszázadai: élő forrás a mának. *Keresztény Szó*, **23**. 1. január. 2018. 02. 19-i megtekintés, https://keresztenyszo.verbumkiado.ro/archivum/2012/januar/5.html

Bodó Márta (2014): Lánynevelés és színi gyakorlat a 20. század elején a kolozsvári Marianumban. In: Egyed Emese (szerk.) *Képes beszéd. Színház- és filmművészeti tanulmányok 2*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 25–37.

Bodó Márta (2016a): A katolikus diákszínjátszás közösségépítő ereje Erdélyben. *Korunk,* **28.** 5. 71–77. 2018. 02. 19-i megtekintés, http://epa.oszk.hu/00400/00458/00547/pdf/EPA00458_korunk_2016_05_071-077.pdf

Bodó Márta (2016b): The education of Hungarian Girls and the „Marianum" Catholic School in Cluj/Kolozsvár. A cultural and historical perspective. *Studia Universitas Babeș–Bolyai, Theologia Catholica Latina*, **61**. 1. January–June, 57-69.

Fancsovits György (1992): Egy elfelejtett hagyomány: a diákkaptár. *Honismeret*, **XX**. 3. 29–31. 2018. 02. 19-i megtekintés, http://epa.oszk.hu/03000/03018/00103/pdf/EPA03018_honismeret_1992_03_029-031.pdf

Gaál Honora (1913): *Öt esztendő a kolozsvári Mária-Kongregáció életéből. 1908. dec. 8.–1913. dec. 8.* Kolozsvár.

Dr. Gyöngyösi M. Aurélia (1941): A harminc éves Marianum. In: Uő (szerk.) *A kolozsvári Marianum Róm. Kat. Leánynevelőintézet Évkönyve az 1940–41. iskolai évről.* Az intézet fennállásának 30. évében. 8-16.

Miklós Tamás, P. (1998): „Állami" ifjúsági egyesületek a századeleji Magyarországon. *Iskolakultúra.* 6–7. 116–124. 2018. 02. 19-i megtekintés, http://epa.oszk.hu/00000/00011/00017/pdf/iskolakultura_EPA00011_1998_0607_116-124.pdf

Orosz Krisztofer Levente (2007) A kolozsvári Marianum története az első világháborúig. I. rész. *Keresztény Szó*, **18.** 11. 29–30.; II. rész. **18.** 12. 7–11. 2018. 02. 19-i megtekintés, **http://epa.oszk.hu/00900/00939/00088/text.htm#03**

Petri Mór (1908): *Az ifjúsági egyesületek a népmívelés terén*. Budapest.

Rajka László (1927): *Emléklapok a Marianum történetéből.* Providentia Könyvnyomda, Cluj. 2018. 02. 19-i megtekintés, http://mek.niif.hu/11800/11856/11856.pdf

Sántha Emese (2010): A kolozsvári Marianum: rekrutáció és önreprodukció (1911–1923). *Erdélyi Múzeum*, **VI.** 1-2. 42–53. 2018. 02. 19-i megtekintés, http://eda.eme.ro/bitstream/handle/10598/26025/EM_2010_1-2__005_Santha_Emese-A_kolozsvari_Marianum_rekrutacio.pdf?sequence=1

Sas Péter (2011): *Marianum. A 100 éves római katolikus tan- és leánynevelő intézet emlékezete (1911–2011).* Verbum, Kolozsvár.

Tatár Erzsébet–Tímea (2016): A közösségépítés narratív technikái az Erdélyi Magyar Lányok ifjúsági folyóirat Aranyszálak rovatában. In: Jakab Albert Zsolt és Vajda András (szerk.): *Érték és közösség. A hagyomány és az örökség szerepe a változó lokális regiszterekben.* Kriza János Néprajzi Társaság, 303–334.

„Minket is emberségre és jóságra neveltek." Emlékezések. Volt mariánumos diákok élményei. In: Tornay Krisztina Petra (szerk.): *Marianum. Az erdélyi iskolanővérek nyomában*. Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek Magyar Tartománya, Debrecen, 51–82.

Veidinger Éva (2008): Iskolatörténeti vázlat a kolozsvári Marianum intézetről. In: Tornay Krisztina Petra (szerk.): *Marianum. Az erdélyi iskolanővérek nyomában 1858–2008.* Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek Magyar Tartománya, Debrecen, 38–50.